

Vol van Lezen

Het leesonderwijs in Nederland is erop gericht om elk kind technisch en begrijpend te leren lezen. ‘Elk kind een lezer!’ is daarbij de leus. Deze leus krijgt echter niet de betekenis dat elk kind boeken leest, deze kan beleven, een leessaak kan ontwikkelen en literair competent wordt. We maken het onderwijs zeer meetbaar en verdelen wat we de kinderen willen leren in hapklare brokken. Of we naar de juiste aspecten van lezen kijken en of we op de juiste manier meten, is daarbij zeer de vraag.

Wanneer je lezen benadert vanuit het begrip ‘*fluency*’, dan wordt duidelijk dat de toetsing bij technisch lezen bijvoorbeeld te eenzijdig kijkt naar ‘accuratesse’ en ‘snelheid’. ‘Begrip’ en ‘intonatie’ worden bij technisch lezen niet meegewogen bij het bepalen van de voortgang in de leesontwikkeling. Dat is ook terug te zien in de wijze waarop er methodisch gewerkt wordt aan de technische leesontwikkeling. ‘Begrip’ en ‘intonatie’ zijn in de meeste methodes voor technisch lezen van ondergeschikt belang. Er is vaak ook nog steeds weinig tot geen aandacht voor de inhoud van een tekst en er is vaak weinig tot geen ruimte voor het oefenen van een tekst door deze herhaald te lezen.

Bij begrijpend lezen is het nog duidelijker dat de technische benadering van het aanleren van strategieën niet zo goed werkt als ooit gedacht werd. Toch is wat de meeste

methodes doen nog steeds vooral het oefenen van vaak losse strategieën. We weten ondertussen dat teksten en tekstkenmerken belangrijker zijn dan dat werken aan losse strategieën. We weten ook dat het beschikken over en het kunnen oproepen van voorkennis erg belangrijk is. En, last but not least, is het van belang dat kinderen leren denken. Dat denken is meer dan het oplepelen van specifieke tekstkennis.

De beste manier om een vaardige lezer te worden, is het lezen van en het werken met goede teksten, en vooral ook met echte boeken. Lezen is een holistische bezigheid die gekoppeld is aan ‘inhoud’, ‘voorkennis’, ‘beleving’ en ‘interesse’. Het denken wordt daarbij het best gestimuleerd door boeken in de zogenaamde ‘reflectieve dimensie’. Dat vraagt om een goede kennis van boeken en van werkvormen waarmee de boeken voor kinderen tot leven kunnen worden gebracht. De juiste houding, kennis en kunde bij de leerkracht is de cruciale factor voor goed leesonderwijs.

De kwaliteit van het onderwijs wordt voor het allergrootste deel bepaald door het vakmanschap van de leerkracht. Meer vakmanschap is ook meer autonomie. Om tot een effectief aanbod te komen, is het noodzakelijk om als leerkracht buiten de kaders te denken – zij het op een volstrekt didactisch verantwoorde wijze en met gebruik van inzichten uit de wetenschap. De lesmethode regelmatig even loslaten, is daarbij misschien wel een noodzaak. Methodes hebben de ambitie compleet te zijn, maar bieden daarmee ook een schijnzekerheid. De winst van meer autonome, vakbekwame leerkrachten is ook dat het beroep aantrekkelijker wordt, omdat het vak wordt teruggegeven aan de leerkracht. Op zoek dus naar meesters in het werken met kinderboeken.

Een meester in de jeugdliteratuur is in staat om het boek een structurele plek in de klas te geven. Een leerkracht die een echt goed voorbeeld geeft, heeft daarbij effect op de hele school, als een olievlek. Met de juiste werkwijzen is het mogelijk om met boeken over de grenzen van het leesonderwijs heen te werken. Vanuit een boek komen vanzelfsprekend ook ‘woordenschat’, ‘tekstbegrip’ en (het herkennen van) ‘tekstkenmerken’ aan bod. Daarbij zijn inhoud en beleving altijd onderdeel van het werken met een boek. Vanuit boeken kan op die manier zeker ook het schrijven geleerd worden. Daarnaast kan de inhoud van een boek een onderdeel zijn van onderwijs in ‘wereldoriëntatie’ en ‘kunstzinnige oriëntatie’. Literatuureducatie wordt daarbij (ook) een onderdeel van cultuuronderwijs. Tot slot kan het boek ook een prachtige aanleiding zijn om vanuit een houvast dieper te denken en nieuwe en andere invalshoeken te verkennen. Niet om te reproduceren, maar om zelf te leren denken. Filosoferen is daarbij een prachtige werkvorm.

De workshop laat compact zien hoe de eerder genoemde uitgangspunten op een verantwoorde manier uitgevoerd kunnen worden in de praktijk. Daarbij wordt die praktijk gekoppeld aan actuele, wetenschappelijk inzichten over goed onderwijs.